

Polityka społeczna wobec starości i osób starszych w mieście Białystok w świetle dokumentów strategicznych

Klimczuk, Andrzej

Veröffentlichungsversion / Published Version

Kurzbericht / abridged report

Empfohlene Zitierung / Suggested Citation:

Klimczuk, A. (2014). Polityka społeczna wobec starości i osób starszych w mieście Białystok w świetle dokumentów strategicznych. In *Seniorzy partycypują* (pp. 27-29). Białystok <https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:0168-ssoar-418071>

Nutzungsbedingungen:

Dieser Text wird unter einer Free Digital Peer Publishing Licence zur Verfügung gestellt. Nähere Auskünfte zu den DiPP-Lizenzen finden Sie hier:

<http://www.dipp.nrw.de/lizenzen/dppl/service/dppl/>

Terms of use:

This document is made available under a Free Digital Peer Publishing Licence. For more information see:

<http://www.dipp.nrw.de/lizenzen/dppl/service/dppl/>

3. Polityka społeczna wobec starości i osób starszych w mieście Białystok w świetle dokumentów strategicznych / Andrzej Klimczuk

Niniejszy przegląd lokalnych i wojewódzkich dokumentów strategicznych oraz raportów badawczych miał na celu rozpoznanie dotychczasowych praktyk, jak również działań zalecanych, lecz do tej pory niewdrażanych, oraz zakresu zaangażowania partnerów społecznych na wszystkich etapach konstruowania i wdrażania omawianego obszaru polityki społecznej. Przeprowadzona analiza obejmowała w szczególności przegląd literatury naukowej oraz dostępnych publicznie dokumentów i raportów badawczych Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podlaskiego, Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej, Wojewódzkiego Urzędu Pracy, Urzędu Miejskiego w Białymstoku oraz ośrodków, które realizowały badania na zamówienie tych instytucji. Zebrano łącznie 130 dokumentów, po czym dokonano ich przeglądu w oparciu o słowa kluczowe. Zebrane dokumenty były analizowane pod kątem występowania w ich treści następujących słów kluczowych, wraz z ich wariantami gramatycznymi i formami od nich pochodnymi: 45+, 50+, 60+, 70+, 80+, ageism, ageizm, demograf*, długow*, dom* pomocy, dyskryminac*, emery*, generac*, geriatr*, geront*, jesie*, między pokole*, międzypokole*, niemobiln*, po 45, po 50, po 60, po 70, po 80, pokole*, poprodukc*, przedemery*, senior*, srebrn*, starość*, star*, starz*, trzeci* wiek*, wiekizm, ze względu na wiek. Materiały zostały ponadto podzielone według zasięgu na regionalne i lokalne oraz umieszczone w roboczej wersji raportu wraz z kontekstem użycia. Tak przygotowany materiał poddano dalszej analizie jakościowej. Ostatecznie w raporcie Desk Research zostały przybliżone informacje z 85 dokumentów.

Główne wnioski z przeprowadzonej analizy danych, dotyczące polityki na poziomie regionalnym i lokalnym, są następujące:

1. Przeprowadzony przegląd dokumentów dotyczących ogólnie woj. podlaskiego pozwala wyróżnić dwie grupy poruszanych zagadnień. Są to: (a) deklarowane w przyjętych dokumentach strategicznych kierunki interwencji oraz (b) zidentyfikowane w raportach badawczych problemy społeczne i obszary wymagające dalszych analiz i interwencji. W pierwszym przypadku wskazano głównie na plany podejmowania działań, które można uznać za przejawy polityki społecznej wobec ludzi starych, jak np. aktywizowanie i utrzymanie zatrudnienia osób 50+; zapewnienie dostępności domów pomocy społecznej i środowiskowych domów pomocy społecznej; podniesienie standardu i dostępności do usług społecznych świadczonych na rzecz osób starszych; wspieranie inicjatyw promujących kształcenie, edukację i integrację ludzi starszych, w tym uniwersytetów trzeciego wieku, oraz wzmocnienie systemu kształcenia ustawicznego; szkolenia i kursy dla grup zagrożonych wykluczeniem cyfrowym; rozwój poradnictwa w zakresie opieki nad osobami starszymi. Nieliczne są zaś zapisy dotyczące kierunków działań, które można połączyć z polityką społeczną wobec starości. Tym samym można stwierdzić, iż obecnie dekla-

rowana polityka jest raczej zgodna z modelem nastawionym na interwencję niż na optymalne zaspokojenie potrzeb. Zapisy takie są obecne głównie w „Podlaskiej Strategii Zatrudnienia do 2015 roku”, w której podkreśla się potrzebę ograniczania dyskryminacji starszych pracowników na rynku pracy, promocji ich pozytywnego wizerunku i utrzymania na rynku pracy, oraz w „Programie pomocy społecznej i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu w województwie podlaskim na lata 2014–2018”, w którym postuluje się promocję, wspieranie i organizowanie działań, akcji, kampanii informacyjnych o zjawisku starzenia się, „dobrych praktykach” i o pozytywnym wizerunku osób starszych. Ponadto analizowane dokumenty dotyczące województwa raczej nie zawierają szczegółowych odniesień do podziałów kategorii społecznej ludzi starych na podgrupy wieku. Niekiedy też określenie osoby / ludzie starsi / starzy stosuje się równoznacznie z szerszymi pojęciami osób zależnych i osób niepełnosprawnych. Może to prowadzić do nieprawidłowego zaadresowania pomocy, w tym niedostosowania usług społecznych.

2. Jeśli zaś chodzi o zidentyfikowane obszary i problemy wymagające dalszych analiz i interwencji, to można wymienić m.in.: przeprowadzenie diagnozy problemów w zakresie pomocy osobom starszym, w tym również pomocy instytucjonalnej; diagnozy barier architektonicznych napotykanych przez osoby niepełnosprawne; analizy z zakresu możliwości rozwoju „srebrnej gospodarki”, w tym wykorzystania mocnych stron i szans sektorów gospodarki regionu określanych jako kluczowe i wyłaniające się (startery); możliwości wykorzystania walorów środowiskowych do rozwijania lecznictwa sanatoryjnego i rehabilitacyjnego oraz tworzenia oferty turystycznej dla osób starszych; „dziedziczenie” bezrobotnego stylu życia; starzenie się kadr nauczycielskich w systemie edukacji zawodowej, w tym zatrudnienie emerytowanych nauczycieli zawodu; sytuacja opiekunów nieformalnych osób starszych, ze szczególnym uwzględnieniem nieodpłatnej pracy kobiet oraz zjawiska pracujących ubogich; powroty migrantów na starość do regionu pochodzenia; przemoc domowa wobec osób starszych; dostosowanie DPS do potrzeb osób bezdomnych oraz do osób z wieloletnim uzależnieniem od alkoholu.
3. W dokumentach i raportach dotyczących poziomu woj. podlaskiego znajdują się wskazówki i propozycje, które mogą być rozwijane w ramach promocji aktywności i partycypacji obywatelskiej osób starszych. Są to m.in.: rozwój programów lokalnych przeciwdziałających izolacji i samotności ludzi starszych (np. kluby seniora); promowanie i wspieranie integracji międzypokoleniowej; wspieranie projektów wolontariackich, zarówno realizowanych przez osoby starsze, jak i skierowanych do nich; ochrona dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego; rozwój współpracy instytucji pomocy społecznej i organizacji pozarządowych na rzecz świadczenia usług socjalnych dla osób starszych; możliwości dostosowywania oferty instytucji kultury do zaangażowania i animacji społecznej osób starszych; organizowanie grup samopomocowych osób starszych oraz inicjowanie pomocy sąsiedzkiej; inicjowanie współpracy i samoorganizacji wśród mieszkańców DPS; wdrażanie dobrych praktyk zaangażowania osób starszych w działania wspierające rodziny (np. mentoring, programy typu „Starszy Brat i Starsza Siostra”); promowanie i rozwijanie zainteresowań i twórczości osób starszych; organizowanie i wsparcie imprez kulturalnych i integracyjnych dla osób starszych.
4. Analiza dokumentów dotyczących bezpośrednio miasta Białostok pozwala natomiast przede wszystkim na wskazanie deklarowanych kierunków interwencji. Obejmują one głównie działa-

nia związane z pomocą społeczną, edukacją, uczestnictwem w kulturze oraz bardzo ogólnie z usuwaniem barier architektonicznych. Są to m.in.: organizowanie opieki osobom starszym oraz wspieranie ruchów samopomocowych seniorów; program profilaktycznych szczepień ochronnych przeciwko grypie; świadczenie specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z chorobą Alzheimera; wspieranie rozwoju kształcenia dorosłych; promocja zdrowych stylów życia; tworzenie odpowiednich obiektów wsparcia i integracji dla osób starszych; ochrona osób starszych przed skutkami patologicznych zachowań i zdarzeń, których są ofiarami.

5. Podobnie jak w polityce regionalnej nieliczne są kierunki działań, które mogą świadczyć o prowadzeniu polityki społecznej wobec starości. Są to w szczególności ogólne zapisy dotyczące wspierania autokreacji i samorealizacji osób starszych, w tym oddziaływania na politykę medialną celem zmian stereotypów starości i promowanie pozytywnego wizerunku osób starszych. Tak więc również na tym poziomie jest to raczej polityka nastawiona na interwencję niż na optymalne zaspokojenie potrzeb. Wniosek ten dodatkowo uzasadnia właściwie brak w dokumentach miejskich odniesień do dostosowania transportu, mieszkalnictwa oraz komunikacji i informacji ze starszymi obywatelami zgodnie z modelem Miasta Przyjaznego Starszemu Wiekowi.
6. W dokumentach na poziomie miasta wyraźna jest kontynuacja działań proponowanych w poprzednich latach, nawet jeśli nieznacznie zmienia się brzmienie zapisów. Jednocześnie w dokumentach brak informacji o wynikach ewaluacji prowadzonych w poprzednich latach działań. Brakuje też aspektów zaangażowania i współpracy z osobami starszymi co do diagnozy problemów, wdrażania rozwiązań i oceny działań. Mimo prób wskazywania adresatów działań pomocowych w dokumentach miejskich właściwie brakuje doprecyzowania pojęcia „osoby starsze” oraz podziałów tej kategorii społecznej na podgrupy. Podobnie jak w poddanej analizie polityce regionalnej działania ogranicza się właściwie do zaangażowania podmiotów publicznych i pozarządowych. Niekiedy dodatkowo wskazuje się na instytucje i wspólnoty związane z Kościołami, wspólnotami i organizacjami o charakterze religijnym. Z wyjątkiem polityki medialnej właściwie pomija się podmioty komercyjne.
7. Na koncepcje związane z promocją aktywności i partycypacji obywatelskiej osób starszych w dokumentach na poziomie miasta pośrednio wskazuje się poprzez propozycje takich działań, jak np.: dofinansowanie czasopisma środowiska seniorskiego; wspieranie stowarzyszeń i klubów seniorów; wspieranie inicjatyw międzypokoleniowych; promocja studiowania na Uniwersytecie Trzeciego Wieku i uczestnictwa w wykładach Centrum Kształcenia Ustawicznego; rozwijanie wolontariatu seniorów; zachęcanie seniorów do włączania się w organizację imprez okolicznościowych oraz do tworzenia grup samopomocy.